

**ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ
ТОҶИКИСТОН**

**Муассисаи давлатии таълимии
«ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ ХУҶАНД
БА НОМИ АКАДЕМИК БОБОҶОН ҒАФУРОВ»**

**ТОҶИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАОРИФ ВА
ИЛМ ВАЗИРЛИГИ**

**“АКАДЕМИК БОБОҶОН ҒАФУРОВ НОМИДАГИ
ХУҶАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ”
ДАВЛАТ ТАЪЛИМИ МУАССАСАСИ**

МАСЪАЛАҲОИ МУБРАМИ ФИЛОЛОГИЯИ ЎЗБЕК ВА ТОҶИК

(маводи конференсияи онлайнӣ)

ЎЗБЕК ВА ТОҶИК ФИЛОЛОГИЯСИНИНГ ДОЛЗАРЪМАСАЛАЛАРИ

(Онлайн конференсия материаллари)

**“Нури маърифат”
Хуҷанд “ 2020**

**“Нури маърифат”
Хуҷанд “ 2020**

ББК: 74.06 (Ўзб.)
УДК: 371 .
Ў - 65

Тўплам академик Бобожон Ғафуров номидаги
Хужанд давлат университети” ДТМ нашр-
тахририя Кенгаши томонидан 12.11.2020 йил
№ 4-1/8 қарори билан чопга тавсия этилг

Масъалаҳои мубрами филологияи ўзбек ва тоҷик (ўзбек ва тоҷик
филологиясининг долзарб масалалари). Маҷмӯаи мақолоти илмӣ. ”
Хучанд: Нури маърифат, 2020.” 821с.

Ўзбек ва тоҷик филологиясининг долзарб масалалари (масъалаҳои мубрами
филологияи ўзбек ва тоҷик). Тўплам. ” Хучанд: Нури маърифат, 2020.” 821с.

Зери назари

доктори илмҳои таърих,
профессор Ҷўразода Ҷ. Ҳ.

Масъул муҳаррирлар:

Бердиалиев А. – ф.ф.д., профессор,
Сабурий - п.ф.д., профессор,
Ойматова М.-ф.ф.н., доцент

Тўплаб, нашрга тайёрловчилар:

Раҳмонкулов А.- ф.ф.н., доцент,
Ойматова М. – ф.ф.н., доцент,
Эшмуродов Э. – ф.ф.н., доцент.

Таҳрир хайати:

Турдибоев Т. - ф.ф.н., доцент,
Файзуллоев Б. - ф.ф.н., доцент,
Эрмуҳаммедов А. - ф.ф.н., доцент
Раҳмонкулов А.- ф.ф.н., доцент,
Ойматова М. – ф.ф.н., доцент,
Шарипова М. - ф.ф.н., доцент,
Эшмуродов Э. – ф.ф.н., доцент.
Абдуллоев О. - ф.ф.н., доцент,
Жабборов Б. - ф.ф.н., доцент.

Такризчилар:

Шеронов Б. – ф.ф.н., доцент,
Қаюмова Ф. – ф.ф.н., доцент.

Мазкур тўплам ўзбек ва тоҷик филология фанларининг долзарб масалаларига
бағишланган бўлиб, унда тилшунослик, адабиётшунослик ва уларнинг таълими
методикасига доир мақолалар жамланган. Тўплам тилшунос, адабиётшунос олимлар,
шунингдек, ёш тадқиқотчилар, магистрантлар, аспирантлар, ўзбек ва тоҷик тили
ҳамда адабиёти ўқитувчиларига мўлжалланган.

ISBN 978-99975-57-72-9

© “Академик Бобожон Ғафуров номидаги
Хужанд давлат университети” ДТМ – 2020

АДАБИЁТШУНОСЛИК МАСАЛАЛАРИ

1. Абдуллоев О., Ойматова М. доцент (Тожикистон) Шавкат Раҳмоннинг “Ёрилган ҳаракат баёни” шеърида рамзийлик
2. Адамбаева Н., (Ўзбекистон) Хоразм туркий адабий манбалари тадқиқида бадий маҳорат масалалари
3. Азимова Д. (Ўзбекистон) Уруш даври умуминсоний фожеасининг Саида Зуннунова дostonларида акс этиши.
4. Азимов У., (Ўзбекистон) Тасаввуф ва унинг ғарб адабиётига таъсири масаласи
5. Азимов Ю., (Ўзбекистон) Абдурауфи Фитрат ва “Наводир-ул-вакoeъ”-и Аҳмади Дониш
6. Алимов О., (Ўзбекистон) Жомий шахсияти Навоий нигоҳида
7. Алиқулова Н., (Ўзбекистон) Мажзуб Намангоний – зуллисонийн шоир
8. Алламбергенов А. (Ўзбекистон) “Кўҳна дунё” романида Абу Райҳон Беруний образи
9. Амонова З., (Ўзбекистон) Насимий ва халқ оғзаки ижоди
10. Амонов Ш. (Ўзбекистон) Аҳмад Табибий ҳаёти ва ижодига доир айрим мулоҳазалар
11. Асадов М., (Ўзбекистон) Маҳмуд Асҳад Жўшон ва тасаввуф
12. Аҳмедова Ш., (Ўзбекистон) Адабий танқид жанрлари ривожига Садриддин Айнийнинг ўрни
13. Баракаев Р., Ашуров Б., (Ўзбекистон) Ўзбек болалар шеъриятида табиат тасвири ва экологик тарбия
14. Барзиев О., (Ўзбекистон) Виктор ва у билан боғлиқ образлар талқини
15. (Муқимий, Писандий, Завқий шеърияти мисолида)
16. Бекова Н., (Ўзбекистон) Жомий ғазалига муносиб жавобия
17. Бобокулова О., (Ўзбекистон) Ҳофиз ижодининг Фоний шеъриятига таъсири
18. Бойсинов С., (Ўзбекистон) Юсуф Хос Ҳожиб “Қутадғу билиг”ида инсон камолоти масалалари
19. Болтабоева О. (Ўзбекистон) Хилватийнинг “мавлуди шариф” асари хусусида
20. Дониярова Ш., (Ўзбекистон) Романда миллий рух масаласи
21. Жабборов М., (Ўзбекистон) Ўзбек мумтоз шеъриятида Жамшид образининг бадий талқини
22. Жовлиев Ж. (Ўзбекистон) Мумтоз адабиётимиз тадқиқотида Шайхзоданинг ўрни
23. Жўраев И., (Ўзбекистон) Изчил аъёналарнинг ҳаётини илдизлари.

- 3.Ш.Дониярова Ижодкор ва услуб. Т: 2014.
- 4.Р.Қўчқоров. Уч ҳикоя талқини. Т.1986
- 5.Sh.ҚоИмқзауўв. «So'nggi йўkat». -Т.: «Yosh gvaқdiya», 1976.
- 6.Sh.ҚоИмқзауўв. «Hayot айнади». -Т.:” Adaийot va san'at” nashқiyot, 1974.
- 7.Sh.ҚоИмқзауўв. «Tog'laқga qoқ t'rshdi». -Т.: «Yosh gvaқdiya», 1987.
8. Sh.ҚоИмқзауўв.Og'іқ tosh ko'chsa... Hikoyalақ. -Т.: «Yosh gvaқdiya», 1980.
9. Sh.ҚоИмқзауўв. Yo'llақ, yo'ldoshlaқ. -Т.: «Yosh gvaқdiya», 1984.
10. Sh.ҚоИмқзауўв. “Диназавир”, “Олабўжи”. Ёшлиқ. 2000

Жабборова М.,

катта ўқитувчи

Ўзбекистон,

ЎЗБЕК МУМТОЗ ШЕЪРИЯТИДА ЖАМШИД ОБРАЗИНИНГ БАДИЙ ТАЛҚИНИ

Шарқ адабиётидаги Жамшид образи ўзбек мумтоз шеъриятида анъанавий образлардан бири сифатида яшаб келган. Лирикада машхур шахсларга ишора қилиш, диний-тарихий шахслар, афсонавий-мифологик образлардан фойдаланиш анъана тусига кирган. Муаллиф ғоявий-бадий мақсадини амалга ошириш учун ўрни билан уларга мурожаат қилади, образга хос сифатларни биргина сўз замирида бекитади, ишора қилиб ўтади. Талмеҳ санъатини ҳосил қилувчи бу каби мисралар кичик, аммо маъно юкига кўра чуқур бўлади. Анъанавий мавзу ва сюжетлар талқинида уларнинг ҳар бирининг ўзига хос ўрни, қўлланиш доираси бўлгани каби Жамшид мавзуси ҳам, асосан, шоҳлар, тазод санъатини ҳосил қилганда шоҳ ва гадо тушунчалари доирасида қўлланади. Асардаги ҳукмдорлар шоҳ Жамшидга қиёсланади, ибрат олишга даъват этилади. Ушбу жараёнда ижодкорларнинг юксак бадий маҳорати, сўздан моҳирона фойдаланиш санъати туфайли анъанавий Жамшид образи ўзбек мумтоз лирикасида ҳам ўз ўрнига эга, ўзига хос тимсолга айланди.

Ўзбек мумтоз шеъриятида Жамшид образидан фойдаланиш масаласини қуйидагича таснифлаб олдик:

1. Шеъриятда шоҳ Жамшиднинг тарихий қиёфасидан фойдаланиш.

Жамшид образи асрлар давомида шаклланиб, тараққий этиб борди. Жамшиднинг ёзма адабиётдан халқ оғзаки ижодига кўчиши, шунингдек, оғзаки ижоддан яна тарихий-бадий асарлар қаҳрамонига айланиши жараёнида образнинг подшоҳ, подачи, худо, кашфиётчи қиёфаларида намоён бўлганини кузатиш мумкин. Бироқ Жамшидга хос бўлган илк нисбат – унинг қудратли подшоҳ сифатидаги қиёфаси барча даврларда ҳам сақланиб қолди. Ўзбек мумтоз шеъриятида Жамшид қаҳрамонининг ана шу подшоҳлик тасвири етакчилик қилади. Муаллифлар шоҳ Жамшид қиёфасидан турли мақсадларда фойдаланган. Биринчидан, ижодкор подшоҳ Жамшид фаолиятига ишора қилиб, тарихий далил воситасида

умрнинг, мол-дунёнинг ўткинчилигини уқтиради. Иккинчидан, ижодкор лирик қаҳрамон ҳолатини Жамшидга қиёслайди. Натижада воқеа ёки қаҳрамон ҳолатига ойдинлик киритилади. Учинчидан, Жамшид шоирни ижод қилишга ундайдиган, унга куч берадиган ҳомий қиёфасида намоён бўлади.

Мавлоно Лутфийнинг Шохруҳ Мирзога бағишланган қасидасида подшоҳ Жамшид номи муаллиф фикрларининг исботи, бадий ниятининг ўзига хос ифодалаш воситаси сифатида тилга олинган. Лутфий тожу тахтга кўнгил бермаслик лозимлигини, тарихда ўтган Жамшид, Искандар, Фаридун каби буюк шоҳларга ҳам амал курсиси вафо қилмаганини таъкидлайди. Бу ерда шоир ўз фикрини очиш учун талмех санъатидан фойдаланади:

*Қани Жамшид, Искандар, доғи Маҳмуд бирла Санжар,
Ким олсалар олар андин бу кун расми жаҳонбони.
(Лутфий, 2012: 19.)*

Лутфий байтда Жамшид, Искандар, Маҳмуд каби жаҳондор подшоҳларнинг номини келтириш орқали теурий шахзодаларга тарихий далил билан насиҳат қилади; тахту тожга маҳлиё бўлмасликни, ўткинчи шон-шухратга ишониб қолмасликни уқтиради. Чунки “расми жаҳонбони” неча қудратли шоҳларнинг қўлига ўтгани, қанча ҳукмдорлар бу тахт учун қонлар тўккани, урушлар олиб боргани ва алал-оқибат уларнинг ҳеч бирига бу “расми жаҳонбони” садоқат кўрсатмагани анъанавий образлар мисолида тасвирланади.

Алишер Навоий байтларида бу дунё гадога ҳам, доврўғи оламга таралган буюк ҳукмдорларга ҳам вафо қилмаслиги Жамшид мисолида келтирилади. Бундай мазмундаги байтлар Алишер Навоий ғазалларининг кўп ўринларида учрайди. Уларда шоир фалсафий мулоҳаза юритиш баробарида анъанавий образлардан унумли фойдаланади, фикрларини ишонарли далиллайди.

*Қани Хотам, қани Қорун, қани Жамшиду Афريدун?
Бас эҳсон қил санга гардундин адно эътибор ўлғоч.*

(Алишер Навоий, 1-жилд. 2011: 118.)

*Тутай жаҳонда Сулаймон сени ва ё Жамшид,
Не мунга жом вафо айлади, не анга, узук.*

(Алишер Навоий, 4-жилд. 2011: 336.)

Мазкур байтларда шоирнинг мушоҳадалари акс этади, тарихдан ўтган буюк ҳукмдорлар – Қорун, Хотам, Фаридун, Жамшид, Искандар ва Сулаймон ҳам ана шу бевафолик қурбони бўлишганини “довруғи етти иқлимга етган” подшоҳлар мисолида эслатиб ўтади.

*Ки, на Жам қолдию не Искандар,
Итти ул жом ила ул кўзгу ҳам.*

(Алишер Навоий, 3-жилд. 2011: 401.)

Шоирнинг кўпгина байтларида Жамшид тимсоли муаллифнинг олам ва унинг ўткинчи, муваққат эканлиги ҳақидаги мушоҳадалари учун бир восита бўлиб хизмат қилади.

Алишер Навоийдан кейинги давр адабиётида ҳам Жамшид образи буюк ва қудратли шоҳ қиёфасида акс этади, мазкур давр шеърлятида муаллифлар инсон бу дунёга омонат эканлигини Жамшиддек жаҳондор шоҳлар мисолида далиллайди:

Қолмади Жамшид, Искандар, қани Афросиёб?

Топмади дасти ажсалдин хона обод оқибат.

(Машраб Бобораҳим, 1990: 211.)

Машраб шеърлятида қаландарлик кайфияти – бу оламнинг инсониятни ўзига оҳанрабодек жалб этувчи бойлигидан воз кечиш, ҳеч кимга вафо қилмаган қисқа умрнинг ғанимат дамларида ўткинчи ҳавасларга берилмаслик, дунёнинг омонатлиги тайин ва у буюк подшоҳларга ҳам вафо қилмаганлиги ишонарли далиллар орқали акс этади.

Ўзбек шоири Ҳувайдонинг бир байтида ҳам айнан шундай ифодани кузатиш мумкин:

Қани Жамшиду Жами Жам, қани Нўширавон, Ҳотам?

Қани золим, қани одил, қани шоҳу гадо, мулло?

(Ҳувайдо Хожаназар, 2007: 23.)

Ҳувайдо бу дунёдан рихлат қилган буюк жаҳондор, адолатпарвар ва сахий инсонларни ёдга олиб, қисмат ҳамма учун баробарлигини уқтиради.

2. Шоҳ Жамшид ва тоғсу тахт мадҳи. Мумтоз лирикада Жамшиднинг буюк подшоҳ мақомидаги қиёфасига мурожаат этилган байтлар ҳам мавжуд. Унда маъшуканинг остонаси, лирик қаҳрамоннинг эгаллаган мақоми Жамшид тахтидан ҳам улуғ эканлиги таъкидланади, натижада ошиқнинг ҳолати ҳақида аниқ тасаввур ҳосил бўлади. Масалан, Лутфийнинг бир байтида лирик қаҳрамон ошиқ қиёфасида намоён бўлади ва унинг учун маъшуканинг эшигидан ўзга ерда бахт йўқ, ёрнинг пой-қадами эса ошиқ учун тоғдир. Ошиқнинг маъшуқа пойида эришган бу давлатига ҳатто Жамшид, Фаридун каби подшоҳлар ҳам эришолмаган.

Эшикиндур бахту давлат, хоки пойинг афсарим,

Топмади Жамшиду Афريدун бу қадру жоҳни.

(Лутфий., 2012: 301.)

Лутфий Жамшид образига шунчаки мурожаат қилмайди, ушбу образ воситасида фикрларини жонли, ишонарли тасвирлашга эришади. Байтда тасвирланган ошиқ гўзал ёрнинг остонасини ўзи учун макон этди, деб куруқкина таърифланса, лирик қаҳрамон ёр васлидан умидвор, бечораҳол дарвешнамо ошиқ қиёфасида намоён бўлар эди.

Ўзбек шеърлятида лирик қаҳрамоннинг Жамшидга қиёсланиши, балки ундан ҳам юқори туришининг эътироф этилиши муаллифнинг қаҳрамонга муносабатини ҳам англатади:

*Муҳаммад Хўжабек Жамшиди сони,
Жаҳоннинг орзуси, халқ хони.*

(Хоразмий, 1987: 38.)

Хоразмий ушбу байтда Муҳаммад Хўжабекка хурматини изҳор қилиб, ўз ҳомийсининг халқ орзу қилган адолатпарвар ва шавкатли подшоҳ эканлигини мадҳ этади. Ҳатто, уни иккинчи Жамшид, деб атайди. Натижада Муҳаммад Хўжабек қиёфасини Жамшид тимсолига қиёслаш орқали биринчидан, унга хурмати баландлигини билдирса, иккинчидан, ортиқча мадҳиябозлик, баёнчиликдан қутулиб, ўз фикрини ишонарли ва лўнда етказди.

Яна шундай муносабатни Сайид Аҳмаднинг “Таашшукнома” асарида ҳам кўриш мумкин. Байтда шоир шавкатли шоҳ Жамшид образидан ўртак олиш, қиёслаш ўрнида фойдаланади.

*Шаҳанишоҳи жаҳон Доройи аъзам,
Фаридун сийрату Жамшид мақдам.*

(Сайид Аҳмад, 1987: 123.)

Муаллиф темурийзода Шохруҳ Мирзони буюкликда Дорога, шон-шавкатда Фаридунга, қадам олишини – ҳар ерга кўли етишини эса Жамшидга қиёслайди.

Шоир Сайид Қосимийнинг “Садокатнома” асарида ҳам жаҳоннинг, тахту салтанатнинг ўткинчилиги, бу бевафо дунёга ортиқча маҳлиё бўлмаслик лозимлиги тарихий мисоллар орқали уқтирилади:

*Қани Кай Хусраву Заҳҳоку Жамшид,
Жаҳондин бордилар бориси навмид.*

(Сайид Қосимий, 1987: 208.)

Муҳаммад Хоразмийнинг яна бир байтида Жамшиднинг яратувчилик сифатларига ишора қилиб, ундан ижод йўлида мадад тилайди:

*Назар бирла агар Жамсен гар Осаф,
“Муҳаббатнома” қилсанг мушарраф.*

(Хоразмий, 1987: 39.)

Байтда Жамшид буюк қудрат соҳиби сифатида тилга олинади. Муаллиф яратувчига мурожаат қилиб, “агар сен Яратувчи Жамшид бўлсанг, менга назар қил, “Муҳаббатнома”ни ёзишдек бахтга мушарраф қилгин”, деб сўрайди.

*Бўлур тийра кўзгунг, тўлар заҳраи жоминг
Тутайким, бўл Искандару Жамга солис.*

(Алишер Навоий, 8-жилд. 2011: 94.)

Алишер Навоий ижодида қадимги подшоҳларнинг номи кўпинча ибрат, намуна ёки мисол тариқасида эсга олинади. Юқоридаги байтда шоирнинг амални севувчи, мансабпараст кимсаларга қарата қилган панд-насихати Искандар ва Жамшид образлари мисолида уқтирилади. Шоир ўтмишнинг буюк ҳукмдорларини эслаш орқали дунёнинг ўткинчилигини; амал, бойлик, мол-давлат ҳаммаси бевафо эканлигини эътироф этади.

Кўзгунинг қорайиши ва жомнинг заҳар билан тўлиши эса рамзий тасвир бўлиб, инсоннинг ҳеч қачон мукамал Яратувчи бўла олмаслигига ишорадир.

Юсуф Амирийнинг “Дахнома”сида Жамшид гўё муаллифга шоир бўлиш учун ундаган, ёрдам берган шахс сифатида эсга олинади.

*Бу Жамшид ўлди жоним дастгири,
Ки бўлдум шеър мулкининг Амири.*

(Юсуф Амирий, 1987: 119.)

Фурқатнинг “Шуълаи шамъи руҳинг моҳи мунаввардеккина” деб бошланувчи ғазалида ҳам ёр оstonаси Жамшид тахтига қиёсланади.

*Оstonанг гўшаси Жамшид тахтидаккина,
Мақдаминг туфроғидир тожи Сикандардеккина.*
(Фурқат, 2009: 169.)

Жамшид тахти куёшдек нур сочиб, оламни мунаввар этгани қадимги афсоналарда мадҳ этилган. Унга кўра Жамшид тахтга чиққанда, девлар уни осмонга кўтаради. Одамлар тахтнинг кўзни қамаштирувчи нуридан ҳайратланиб, осмонда яна бир куёш пайдо бўлди, деб унга талпинишади. Байтдаги лирик қаҳрамон ҳам ёрнинг оstonасига талпинади, чунки у жойдаги маъшуканинг қадамларидан сачраган тупроқ гўё Искандарнинг олтин тожи каби яркирайди, ошиқни ўзига тортади. Муаллиф оstonани тахтга қиёслаш воситасида қаҳрамоннинг руҳияти ва ҳолатини ҳам моҳирона очиб берган.

Демак, ўзбек мумтоз лирикасига шох Жамшид образи ўзининг мифологик, тарихий ҳаёт йўлини босиб ўтган, муайян қиёфага эга бўлган образ сифатида кўчиб ўтган. Образга хос бўлган буюк подшоҳлик, кашфиётчилик ва ҳомийлик қирралари шеърятда муаллиф мақсадини амалга оширувчи восита сифатида қўлланилди. Натижада, назмнинг поэтик кўламини кенгайтиришга ҳисса бўлиб қўшилди. Тарихий-бадий асарларда Жамшид образи алоҳида мустақил мавзу сифатида ёритилган бўлса, мумтоз шеърятда асосий ўринни лирик қаҳрамон эгаллади ва бу жараёнда Жамшид каби анъанавий образлар поэтик вазифани бажарувчи иккиламчи образларга айланди. Шох Жамшид ва унинг жоми ўзбек лирикасида кўп мадҳ этилган анъанавий тимсол сифатида даврлар оша яшаб борди.

Адабиётлар:

1. Алишер Навоий. Тўла асарлар тўплами. 1-жилд. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2011
2. Лутфий. Девон. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги нашриёт-матбаа ижодий уйи, 2012.
3. Машраб Бобораҳим. Меҳрибоним қайдасан. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1990.
4. Рафиддинов С. Атойининг поэтик маҳорати. Филол. фан. номз. дисс. – Тошкент, 1993.

5. Сайид Аҳмад. Таашшукнома //Муборак мактублар. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.
6. Сайид Қосимий “Садоқатнома” // Муборак мактублар. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.
7. Фурқат. Муҳаббат йўлида. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2009.
8. Хоразмий. Муҳаббатнома //Муборак мактублар. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.
9. Юсуф Амирий. Дахнома //Муборак мактублар. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1987.
10. Ҳувайдо Хожаназар. Девон. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2007.

Жовлиев Ж.,
таянч докторант
Ўзбекистон

МУМТОЗ АДАБИЁТИМИЗ ТАДҚИҚОТИДА ШАЙХЗОДАНИНГ ЎРНИ

Атоқли ўзбек ва озар шоири, драматург, олим ва таржимон Мақсуд Шайхзоданинг мумтоз адабиётимизни тадқиқ қилишда ўз ўрни бор. Бир озар фарзандини Тошкентга адабиёт – сўз санъатимизнинг бирлиги мустаҳкам боғлади. Унинг Ўзбекистон Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги Давлат Адабиёт музейида сақланаётган қўлёзмаларини илмий-таҳлилий ўрганар эканмиз бунга амин бўламиз. Сўз санъатидан халқ фожиаси, оддий кўз билан кўриб бўлмайдиган миллат эстетикасини англаш муҳимдир. Мақсуд Шайхзода Озарбайжонда туғилди (1908). Уни Ўрта Осиёда шу адабиёт мўъжизаси тутиб қолди. Кейинчалик шоир ёзади: “Мумтоз ўзбек шеъриятининг ички маънавий дунёси мени кўп йиллардан бери қизиқтириб келади. Башар зехнининг сўнмас дурдоналари бўлмиш ғазаллар ва рубоийларда, қасидаларда ва соқийномаларда оловли эҳтирослар билан бирга вазмин фикрларнинг омихта бўлиб кетиши санъаткордан чинакам истеъдод билан зўр малака ва пухталикини тақозо қилар эди”¹. У ўзбек халқининг шоири, драматурги, олими, таржимони ва мураббийи бўлиб танилди ва ўзидан катта мерос қолдирди.

Шайхзода Тошкентга сургун қилинган, (1928) ўзбек тилини чуқур ўрганишга киришди. У нафкат тилни ўрганди, балки мумтоз адабиётининг етук тадқиқотчисига айланди. Шайхзода ёзади: “Ўрта Осиё заминиди адабиёт назариясининг турли тармоқлари билан шуғулланган олим ва шоирлардан Рашидиддин Ватвотнинг “Ҳадойиқус сеҳр” (“Сеҳрли боғчалар”) асари (ЧII аср) Шамс Қайси Розийнинг аруз, қофия ва илм бадийига оид “Ал-мўъжам...” асари (XIII аср) араб тилида ёзилган “Мифтоҳул илм” (“Билим калити”) асар маънолари ва баёни фанига оид

¹ Мақсуд Шайхзода. Танланган асарлар/V том/Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, Т.: 1973 й, 5 бет.